

EDUCAȚIA MUZICALĂ

PRELIMINARII

Educația artistică este o componentă fundamentală a curriculumului, pentru că e strâns legată de dezvoltarea intelectuală, socială, culturală și emoțională a elevului prin studiul teatrului, artelor vizuale, dansului și muzicii. Noțiunea de *educație artistică* este interpretată ca proces individual continuu de autodesăvârșire spirituală a personalității prin multiple forme de contact cu arta. Atât prin specificul și conținutul său, cât și prin posibilitățile sale formative, muzica și artele plastice solicită nu numai fondul intelectual al elevului, ci mai ales pe cel afectiv, cu implicații directe în declanșarea unor stări, a unor trăiri și sentimente, făcându-l sensibil în fața marilor probleme ale vieții, contribuind la creșterea unui suflet frumos, armonios, cu o aleasă educație pentru valorile spirituale, cu extinderi în ținuta etică individuală, morală, civică etc. Cunoscând/ valorificând lumea prin potențialul artelor, elevul se cunoaște/ se construiește pe sine ca ființă spirituală - nivelul suprem al oricărei educații.

Statutul artelor în sistemul de învățământ se configurează din două **perspective**: 1. Arta ca disciplină școlară: se studiază prin intermediul literaturii, muzicii și artelor plastice; 2. Arta ca activitate artistică în sistemul de învățământ corespunde compartimentului de educație estetică și se desfășoară în cadrul educațional extracurricular și extrașcolar.

Disciplinele ariei curriculare Arte reunesc *educația muzicală și educația plastică*.

CADRU NORMATIV DE ORGANIZARE A PROCESULUI EDUCAȚIONAL

Cadru documentelor de politici curriculare:

- Codul Educației al Republicii Moldova. Chișinău, 2014, nr. 152 din 17.07.2014. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 319-324, art. nr. 634 din 24.10.2014.
- Cadrul de referință al curriculumului național, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 432 din 29 mai 2017.
- Curriculum școlar , clasele I-IV și Curriculum pentru învățământul gimnazial, la educația muzicală, clasele V-VIII, Chișinău: aprobat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, proces-verbal nr.10 din 21 aprilie 2010, prin ordinul Ministerului Educației nr.245 din 27 aprilie 2010;
- Curriculumul Național. Învățământul primar (aprobat la Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018);
- Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal anul de studii 2018 – 2019 (aprobat prin ordinul ME nr.397 din 29 martie 2018);

- Educația muzicală, ghiduri de implementare a curriculumului modernizat (2011);
- Standardele de eficiență a învățării (2012);
- Regulamentul-tip de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ primar și secundar, ciclul I și II (ord. ME nr. 235 din 25 martie 2016);
- Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa a III-a, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației nr.70 din 05 septembrie 2017.
- Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa a IV-a, aprobată la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr.1124 din 20 iulie 2018.
- Instrucțiunea privind managementul temelor pentru acasă, în învățământul primar, gimnazial și liceal, aprobată prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1249 din 22.08.2018.

I. Cadru de organizare

În anul școlar 2018-2019 procesul educațional la disciplina *Educația muzicală* se va organiza /desfășura conform prevederilor *Planului-cadru* pentru învățământul primar, gimnazial și liceal și va constitui 1 oră/săptămână, pentru clasele I-VIII.

În temeiul paradigmei curriculare construite în *Cadrul de Referință al Curriculumului Național* (2017), s-a dezvoltat demersul **Curriculumul pentru învățământul primar (2018)**, ca parte componentă a Curriculumului Național și reprezintă un document reglator și un act normativ prevăzut pentru a fi implementat în procesul educațional în clasele primare.

Reușita educației muzicale în clasele gimnaziale este în funcție de calitatea procesului de educație muzicală din clasele primare și continuitatea actului educativ-artistic. Prin urmare, în predarea disciplinei de educație muzicală învățătorii trebuie să-și asume responsabilitatea pentru asigurarea realizării prevederilor curriculumului.

Pentru o documentare minuțioasă privind dezvoltarea și implementarea curriculumului se recomandă studiul: Curriculum Național: învățământ primar (MECC, 2018); *Ghidului de implementare a curriculumului dezvoltat pentru învățământul primar* la disciplina Educație muzicală (2018); *Metodologia privind implementarea Evaluării criteriale prin descriptori*, clasa a V-a, 2018; *Managementul temelor pentru acasă, în învățământul primar, gimnazial și liceal* (Instrucțiunea MECC, 2018).

Elementele de noutate în organizarea și desfășurarea procesului educațional în anul de învățământ 2018 – 2019:

- **Reformularea competențelor specifice disciplinei educație muzicală,**
- **Implementarea curriculumului dezvoltat pentru clasele primare în clasa I,**

- Implementarea evaluării criteriale prin descriptori (ECD) în clasa a V-a,
- Promovarea abordărilor curriculare transdisciplinare: activități transdisciplinare încadrate într-o zi (7 zile pe an) și încadrate într-o lecție,
- Managementul temelor pentru acasă.

II. Scopul și funcțiile educației muzicale

Educația muzicală are drept scop dezvoltarea culturii muzicale ca parte componentă a culturii spirituale și îndeplinește mai multe funcții, cele mai importante fiind: 1. *funcția cognitivă* – constă în faptul că muzica este un mijloc specific de a comunica gândurile și ideile prin imagini artistice, cu un puternic caracter emoțional; 2. *funcția social-educativă* – demonstrată prin faptul că dezvoltă convingeri și oferă modele de urmat adresându-se tuturor copiilor; 3. *funcția estetică* – derivă din capacitatea de a cultiva gustul estetic și de a contribui la îmbogățirea vieții lor spirituale, aducându-le bucurie și satisfacție.

III. Sugestii privind proiectarea didactică

- Proiectarea didactică anuală a disciplinei se realizează conform datelor din *Administrarea disciplinei* și ținând cont de *Repartizarea orientativă a orelor pe unități de conținut*.
- Axarea învățământului pe formarea de competențe nu anulează conceptul de obiectiv, ci invers, presupune valorificarea acestuia la nivelul proiectării didactice de scurtă durată, corelând acele componente ale unității de învățare, care se vizează prin lecția dată.
- Pentru fiecare unitate de învățare (temă), profesorul determină/ selectează subcompetențele care vor fi realizate în cadrul diverselor activități muzical-didactice. Prin urmare, profesorul stabilește/ selectează pentru fiecare temă materialul muzical pentru audiție, interpretare muzicală, creație muzicală elementară.
- Elementele de structură a proiectului de lungă durată pot include compartimentele: Subiectul/ tema modulului, Unități de competență, Unități de conținut (pentru domeniile de activitate audiție, interpretare, creație, reflexie), Numărul de ore, Notițe privind tipul/ forma/ instrumentul de evaluare, Data, Observații.
- Pentru recapitularea temei se prevăd 1-2 ore, iar pentru conținuturi noi – cel puțin 3 ore per unitate.

După ce proiectul de lungă durată este aprobat ca document de lucru, profesorul are dreptul să efectueze modificări, fixate în rubrica *Observații* (în dependență de situația concretă creată în clasa de elevi).

Pentru conceptualizarea proiectelor didactice profesorii vor lua în considerație recomandările propuse în *Ghidul de implementare a curriculumului de Educație muzicală, 2011* (pag. 25-32) și *Ghidul învățătorului pentru clasa a 3-a la*

Educația muzicală. – Chișinău: Știința, 2012 (p. 4-21) și manualele de Educație muzicală reeditate în anii 2015, 2016, 2017.

Prin urmare, o lecție de educație muzicală trebuie să se bazeze pe următoarele forme de inițiere în muzică: interpretare, audiție, creație și reflecție (gândire muzicală). Anume prin reflecții elevul își va exprima/ forma viziunea, gusturile, aprecierile, atitudinile pentru viață. Mesajul muzicii este un mijloc de formare a personalității și nu un scop în sine. „Muzica este deschidere a lumii întrebării și a întrebătorului, prin subiectul ce se raportează la ea: omul. Sensibilizat la armonia sunetelor muzicale, omul dobândește o concepție mai clară, gândește mai bine la ordinea și comuniunea de care are nevoie; disciplinându-și spiritul, se poate lumina în căutarea și deslușirea principiului ordonator al vieții sale, poate deveni conștient de măreția de care el este în stare” [3].

Sugestii privind tehnologia proiectului didactic al lecției de educație muzicală sunt propuse în *Ghidul învățătorului: Educație muzicală pentru clasa a III-a* (Chișinău: Știința, 2012) - primul capitol (pag. 4-21). În proiectul lecției trebuie evidențiate următoarele aspecte: Spre ce se tinde? (competențe, unități de competențe, obiective); Cum se ajunge la ceea ce se tinde? (care și câte conținuturi, cu ce tehnologii didactice); Cum vom ști că am ajuns la rezultatul proiectului? (cum vom evalua rezultatele școlare). Proiectul didactic al unei lecții se va constitui din cinci compartimente: 1. Date generale; 2. Schița scenariului lecției (organizată într-un tabel); 3.Scenariul desfășurat al lecției (descrierea evenimentelor în consecutivitate); 4. Matricea de evaluare a rezultatelor școlare; 5. Anexe.

Propunem cadrelor didactice următorul model de proiectare a schiței scenariului unei lecții sub formă de tabel:

Secvențele lecției (etapele)	Obiectivele operaționale	Conținuturi de învățare și tehnologii didactice	Timp alocat	Tehnici de evaluare
EVOCARÉ (moment organizatoric, Reactualizarea temei, verificarea temei pe acasă etc.)				
REALIZAREA SENSULUI (cunoștințe noi/ tema nouă, aprofundare în temă, consolidarea materiei etc.)				
REFLECȚIE (Generalizare, evaluarea rezultatelor etc.)				

Evocare - Etapa are drept scop provocarea interesului, stimularea elevilor pentru a se gândi la ceea ce știu și pot să facă. În această etapă are loc stabilirea unor priorități/obiective ale învățării, care constituie o condiție esențială pentru însușirea temei lecției. Este necesară implicarea activă a elevilor într-o activitate muzical-didactică, datorită căreia ei devin conștienți de propria lor gândire/înțelegere a

fenomenului muzical studiat. Pornim de la experiența personală, de la ceea ce știu elevii, deoarece acesta este determinantul principal a ceea ce putem învăța. De asemenea scopul evocării constă în stimularea motivației elevilor pentru învățare. Învățarea autentică este un proces activ. Evocarea servește pentru trezirea motivației elevilor și fondarea persistenței ei pentru toată lecția.

Realizarea sensului - În această etapă, cel care învață vine în contact cu muzica în cadrul a 2-3 activități muzical-didactice. Succesiunea activităților este proiectată de profesor. Aceasta este și faza de învățare în care profesorul are influența cea mai redusă asupra elevilor, care trebuie să-și mențină implicarea activă în mod independent. Sarcina principală a acestei etape este implicarea elevilor în construirea sensurilor și menținerea interesului stabilit în faza de evocare și monitorizarea propriei înțelegeri a noilor conținuturi și idei. A monitoriza propria înțelegere înseamnă a completa experiența muzicală personală/colectivă, corelând cunoștințele noi cu cele cunoscute. Rolul profesorului este de a susține eforturile elevilor în această direcție. Tema lecției se va realiza prin diverse activități de învățare, relevante obiectivelor stabilite.

Reflecția - În această etapă elevii își consolidează abilitățile/cunoștințele noi și își restructurează activ schema de învățare, pentru includerea în ea a unor concepte noi. Aici are loc învățarea durabilă, caracterizată de schimbare, spre formarea unui nou set de comportamente, atitudini sau convingeri noi. Această etapă urmărește câteva obiective esențiale, care preconizează ca elevii să-și exprime în propriile cuvinte ideile și informațiile învățate. Aici este bine să ne amintim și să înțelegem toată experiența parcursă în activitate.

IV. Repere privind predarea-învățarea-evaluarea disciplinei *Educația muzicală*.

Profesorii își vor orienta activitatea educațională spre:

- implicarea tot mai activă a elevilor în actul propriei lor instruirii, educări, deveniri prin intermediul muzicii la lecție și în activitățile extracurriculare;
- respectarea principiului modular de organizare a unităților de conținut (principiul tematismului) la lecțiile de educație muzicală;
- armonizarea domeniilor de educație muzicală (audiție, interpretare, creație, reflecție) în cadrul fiecărei ore de educație muzicală;
- realizarea contactului viu cu fenomenul muzical-artistic;
- utilizarea înregistrărilor calitative de muzică pentru audițiile muzicale.
- asigurarea accesului elevilor la valorile muzicii din perspectiva (a) palierelor muzicale: muzică populară, muzică religioasă, muzică academică, muzică de divertisment; (b) muzicii naționale și muzicii universale; (c) varietății genurilor și stilurilor muzicale.

De ce predăm muzica ?

Muzica este artă. Prin definiție, arta este reflectarea în conștiința omului a realității obiective exprimată în imagini artistice. Ea permite unei ființe umane să trăiască plenar, să simtă mai puternic și mai profund această viață. Studiul muzicii ca artă vie deschide noi orizonturi pentru suflet și cuget, ne ridică spiritual la înălțimi ce n-ar putea fi atinse poate niciodată în afara artei. Muzica este o formă intuitivă a relației omului cu realitatea, a percepției și cunoașterii vieții.

Muzica este experiență umană. Piesele muzicale sunt tot atât de complexe și variate ca și însăși viața. Muzica inspiră gândirea, reflecția și emoția – așa cum multe dintre relațiile umane o fac. Ritmul și sunetul simulează stările sufletești – ca bucuria, tristețea și mânia.

Muzica ne relatează povestirile experiențelor umane. Nu predăm muzica pentru că așteptăm ca tu să devii un muzician profesionist. Nu așteptăm ca tu să cânti întreaga viață (deși ai putea). Predăm muzica pentru ca tu să recunoști frumosul, să trăiești sentimentul descoperirii imaginii muzical-artistice în raport cu viața propriu-zisă, valorile și atitudinile personale. Predăm muzica pentru ca tu să ai mai multă compasiune. Predăm muzica pentru ca tu să poți fi în totalitate o ființă umană.

Muzica este știință. Este precisă, clară și solicită o acustică plină de acuratețe. Partitura unui dirijor este o hartă complexă care indică frecvența, intensitatea, volumul, melodia și armonia, toate în același timp și cu controlul cel mai exact al timpului. Știința și arta exprimă două sfere ale conștiinței omului: reflexivă și afectivă. Științele explică arta.

Muzica este filosofie. Ea solicită cercetare și dezvoltă deopotrivă aprofundare și perspectivă. Muzica, precum filosofia, este o modalitate de a pune întrebări și de a oferi răspunsuri la problemele fundamentale ale existenței.

Muzica este matematică. Din punct de vedere ritmic se bazează pe subdiviziuni ale timpului care sunt fracțiuni ce trebuie calculate, interpretate și aplicate instantaneu. Muzica este o limbă străină.

Cei mai mulți termeni sunt în italiană, germană sau franceză, iar notația este un fel de stenografie avansată bazată pe simboluri care reprezintă idei. Semantica muzicii este cel mai complet și universal limbaj cunoscut.

Muzica este istorie. Ea reflectă mediul și timpul când a fost creată, inclusiv valorile culturale și sociale. Istoria muzicii este istoria sufletului omului, istoria căutărilor lui spirituale. Urmărind istoria muzicii vom descoperi istoria acestor căutări. Muzica poate povesti istoria unui om, a unui popor, a umanității; muzica poate însoți și influența starea de spirit a oamenilor care participă la un eveniment istoric.

Muzica este educație fizică. Ea necesită o excepțională coordonare a degetelor, mâinilor, brațelor, buzelor, obrazilor și a mușchilor faciali. Are nevoie de asemenea de controlul extraordinar al diafragmei, care antrenează mușchii spatelui, stomacului și ai pieptului.

Asigurarea calității procesului educațional este întemeiată prin trecerea la noua paradigmă: pedagogia competențelor necesare fiecărui copil pentru o

adaptare mai reușită la viață. Se va pune accentul pe *educația centrată pe elev*, proiectarea curriculară axată pe *formarea de competențe*, din perspectiva specificului cunoașterii artistice în cadrul a *patru domenii de activitate*: interpretare muzicală (vocală, vocal-corală, corală etc.), audiția muzicii (receptare, cunoaștere/descoperire, analiză/sinteză, valorizare), creație muzicală elementară (improvizații, joc, muziciere etc.), reflexiune (gândire, meditare, raționalizare, conștientizare etc.).

Competența generală specifică ariei curriculare Arte este competența estetică calificată drept un ansamblu de achiziții atitudinale, comportamentale, afective, acționale, care exprimă calitatea omului de a percepe și aprecia, a trăi și iubi *Frumosul* în concordanță cu spiritualitatea și cultura epocii în care trăiește.

Competența muzicală reprezintă un ansamblu integrat de cunoștințe, abilități practice și atitudini dobândite de elevi prin învățare și mobilizate în contexte specifice de realizare, adaptate vârstei elevului și nivelului cognitiv al acestuia, în vederea rezolvării unor probleme cu care acesta se poate confrunta în viața reală, angrenate într-un sistem de orientări valorice naționale și universale muzicale. Competențele specifice disciplinei Educație muzicală se subordonează competenței generale (scopului) - formarea culturii muzicale a elevilor, ca parte componentă a întregii culturi spirituale.

Competențele specifice educației muzicale corespund domeniilor de receptare, interpretare, creație și reflecție (*Vezi Curriculumul, 2010, p.6*). Competențele muzicale se pot forma doar în activități muzicale practice, pe baza unor predispoziții (înnăscute) și capacități senzoriale specifice domeniului. Competențele sunt structurate pe **domeniile principale ale Educației Muzicale**, acestea fiind reflectate și în *Standardele de eficiență a învățării* (*Vezi: Standarde de eficiență a învățării. - Chișinău: Lyceum, 2012. -232p.*):

- audiția/ receptarea muzicii;
- interpretarea vocală/ corală/ instrumentală a muzicii;
- creația elementară muzicală în sinteză cu alte arte;
- analiza – caracterizarea muzicii.

Focalizarea actului didactic pe competențe presupune respectarea următoarelor cerințe:

- finalitățile procesului educației muzicale vor reprezenta competențe în patru domenii (audiție, interpretare, creație elementară, gândire a muzicii),
- axarea învățământului pe competență nu exclude organizarea actului de învățare prin obiectivele operaționale,
- la intrare în actul educațional organizăm activitatea prin obiective operaționale, iar spre ieșire din actul educațional tindem spre o competență,
- spre deosebire de obiective, competențele pot fi atinse doar în cadrul acțiunilor contextualizate,

- a fi competent, înseamnă a fi capabil să mobilizezi totalitatea de resurse disponibile (cunoștințe, abilități, deprinderi, atitudini) pentru soluționarea problemelor din viața reală.

Criteriile de prezență a competenței formate sunt:

- disponibilitate pentru muzică (interes, dorință, motivație etc. manifestate la lecție și în afara ei);
- activism muzical (muncă, angajament, participativitate, responsabilitate, rezultat, produs);
- atitudini pozitive pentru muzica (populară/religioasă/academică/divertisment),
- cunoștințe muzicale și despre muzică.

În organizarea și desfășurarea procesului educațional se va ține cont de faptul, că muzica este o artă și eficiența acțiunilor cadrului didactic vor fi raportate la specificul cunoașterii artistice și a educației muzical-artistice potrivit legităților artei, care sunt formulate în temele curriculare.

Cunoașterea muzicii este un proces complex de conștiință, care provoacă emoții, impresii, sentimente și idei în cadrul practicilor de audiere / interpretare / creație. Accesul la esența muzicii este înlesnit de convergența trăirii și înțelegerii, sensibilului și mentalului, desfătării și cugetului. Trăirea emoțională a muzicii reprezintă punctul de plecare al cunoașterii artistice, care mai apoi accede spre experiența mintală, punând în vibrație rațiunea. Astfel, în toate activitățile muzical-didactice din cadrul lecțiilor de educație muzicală descoperirea fenomenului sonor-artistice va solicita la inițial re-trăirea emoțională, apoi – cunoașterea propriu-zisă. Prin muzica interpretată, audiată, creată se va modela comunicarea elevului cu lumea, autocunoașterea și formarea viziunii pentru viață.

Prin **gradul de asimilare al artei muzicale** poate fi apreciat nivelul de cultură muzicală al unei persoane. În formarea unei culturi muzicale este necesară acumularea experienței de receptare a muzicii, care se întregeste prin reflecții. Muzica nu poate exista în afara percepției. Orice formă de comunicare cu muzica, orice activitate muzicală ne dezvoltă simțul muzical, sentimentul muzical, inteligența muzicală, conștiința muzicală etc. Pe lângă pasiunea pentru muzică, capacitatea de a o audia, interpreta, simți, cultura muzicală presupune neapărat și un sistem de cunoștințe: cunoștințe care contribuie la formarea unei viziuni integre despre arta muzicală și cunoștințe care ajută la cercetarea muzicii, la perceperea imaginii muzicale. Muzica ne deșteaptă emoții puternice, ea invită și predispozează la meditație și la surprinderea directă a înțelesului. Emoțiile provocate de creația artistică pot servi drept unul din indicii de cunoaștere a fenomenului artistic.

Arta muzicală este un *proces de conștiință* complex, ce adună emoții, impresii, sentimente, idei. Astfel, accesul la **esența muzicii** este înlesnit prin *convergența* trăirii și înțelegerii, sensibilului și mentalului, desfătării și cugetului. Trăirea emoției reprezintă exigența unei educații muzicale, a unei educații în receptarea / interpretarea muzicii, este prezentă în toate momentele actului muzicii.

În clasele mici, învățarea cântecelor trebuie să aibă loc într-o atmosferă, într-un context adecvat vârstei (o poveste, ghicitoare, o rememorare a unor fapte trăite sau care urmează a se întâmpla) pentru o participare cât mai firească și emoțională a elevilor. În funcție de conținutul de idei al cântecului, acesta poate fi interpretat pe roluri, cu diferite interpretări improvizate de elevi. Aceste roluri este bine să fie repartizate astfel încât prin rotație să ajungă toți elevii să fie stimulați să se exprime într-un fel. Totodată, elevii trebuie ajutați să se exprime despre modul cum interpretează și gândesc în legătură cu ideile ce se desprind dintr-un cântec, dintr-un fragment muzical prin gesturi corporale sau mimica feței (interpretarea unor pași de dans popular, mers la pas, alergare în galop, țopăit, mers pe vârfuri în mod conspirativ, dans, mimică radioasă, încruntarea feței și, nu în ultimul rând, prin dirijat intuitiv).

Atitudinea creativă a profesorului.

O condiție principală, ce trebuie realizată la lecție, pentru îndeplinirea cerințelor creativității este instaurarea unui climat favorabil unei conlucrări fructuoase între profesor și elevi, climat realizat printr-o tonalitate afectivă, de exigență și înțelegere, de responsabilitate. Nu mai puțin important este stimularea efortului personal al elevului și stimularea tendinței acestuia de a aduce o contribuție proprie, de a fi original, inventiv, creator. Predarea ca un proces creativ presupune ca profesorul să medieze între elev și lumea ce-l înconjoară. A media, precizează Alice Miel, înseamnă a fi un instrument al unei persoane când aceasta își experimentează mediul său și caută sensuri. Misiunea de educator al profesorului nu încetează odată cu terminarea lecției, ci se manifestă și dincolo de cadrele acesteia. Profesorul trebuie să cunoască potențialul creativ al fiecărui elev, să observe manifestările creative ale elevilor nu numai în timpul orei ci și în activitățile extracurriculare, să le formeze obișnuința aprecierii. Aspirațiile elevilor, valorile morale și intelectuale prețuite de ei, acționează asupra personalității, încă maleabile, a acestora, făcându-i să capete atributele spre care tind și pe care le valorizează. Neavând însă opinii ferme și un sistem de valori, preadolescentul le împrumută deseori de la adulți. Ceea ce va prețui profesorul va prețui și el, conștient sau involuntar. Profesorii creativi determină avântul creativității elevilor fără eforturi speciale. Secretul constă în transferul setului de valori propice creativității de la profesor la elev, fenomen urmat de automodelarea copilului în funcție de atitudinile și convingerile devenite „ale lui”. În mod similar se petrec lucrurile în cazul profesorilor rigizi și convenționali.

Accentul primordial va consta în modul de realizare a cunoașterii care transferă importanța, accentul de la cunoașterea de tip disciplinar la cunoașterea de tip transdisciplinar. Literatura pedagogică actuală descrie **integrarea curriculară** drept o modalitate inovatoare de proiectare a curriculumului, care presupune sintetizarea și organizarea didactică a conținuturilor din diferitele domenii ale cunoașterii, astfel încât să se asigure că elevul achiziționează o imagine coerentă, unitară despre lumea reală. *„Curriculum-ul integrat presupune crearea de conexiuni semnificative între teme sau competențe care sunt de regulă formate*

separat, în interiorul disciplinelor”. Aceste teme sau competențe au o puternică legătură cu viața cotidiană a elevilor și își propun, direct sau indirect, să contribuie la formarea unor valori și atitudini.”

Acest demers integrator implică o serie de probleme complexe, referitoare la abilitatea metodologică a cadrelor didactice pentru integrarea curriculară, stabilirea modalităților de evaluare a performanțelor individuale, mai ales în situația învățării prin cooperare, acomodarea corectă a proiectelor și abordării pe teme într-o schemă orară coerentă.

V. Sugestii de evaluare .

Precum calea didactică de însușire a muzicii poartă amprenta specificului *artei muzicale*, tot astfel și **tehnologiile de evaluare a rezultatelor școlare** se vor raporta la acest specific. Experiența educației muzicale demonstrează că elevii pot studia ani în șir muzica, dar, până la urmă, rămân insensibili față de ea.

Cele două niveluri de realizare a educației artistice - *informativ-teoretic* și *formativ-aplicativ* – se află într-un raport de reciprocitate, completându-se unul pe altul în sensul că instruirea nu poate înlocui în totalitate cunoașterea muzicii, ci doar asigură o mai bună receptare a ei, în timp ce contemplarea propriu-zisă valorifică virtuțile instruirii și asigură realizarea scopului fundamental al educației muzicale. Astfel, profesorul este chemat să aleagă tehnologiile de evaluare adecvate rezultatelor școlare la disciplina de educație muzicală.

Trăirea emoției, exigența unei educații muzicale, a unei educații în receptarea/interpretarea muzicii sunt prezente în toate momentele actului muzicii: audiție – interpretare – creație. În acest context, caracterul învățământului artistic impune o *împărțire specifică* a metodelor de evaluare la educația muzicală – *metode directe* și *intuitiv-indirecte*. Astfel, pe lângă modalitățile de evaluare „obiectivă”, *directă*, care se aplică în mod special la aprecierea aspectului informativ-instructiv al procesului de învățare (*cunoștințe, aptitudini muzicale* etc.), se folosesc pe larg și metode *indirecte*, tangențiale, *intuitive*, care se aplică la determinarea aspectului formativ-educativ (*atitudini, interese, cultura artistică* etc.). Metodele de evaluare indicate pentru lecțiile de educație muzicală sunt următoarele:

- ⇒ Metode obiectiv-directe: a) probe orale: chestionarea, interviul, discuția; b) probe scrise: extemporalul, lucrarea de control, testul; c) probe practice;
- ⇒ Metode intuitiv-indirecte: observația (fișa de evaluare, scara de evaluare, lista de control), investigația, proiectul, tema pe acasă, portofoliul.

În scopul eficientizării procesului de evaluare, în anul 2013 s-a elaborat și aprobat **Modelul de dezvoltare a referențialului de evaluare** pe trepte și clase. Acest document reglator stabilește relația dintre competențele specifice, indicatorii de competență, produsele pentru măsurarea competenței și criteriile de evaluare a produselor. Fiecare produs școlar este concretizat prin descriptorii pentru fiecare notă. Acest model reprezintă un instrument de evaluare aferent **Standardelor de eficiență a învățării în baza de competențe**. Implementarea modelului permite

urmărirea sistematică și continuă a modului în care sistemul de evaluare se comportă în raport cu exigențele curriculare. Aplicarea documentului asigură respectarea următoarelor principii:

1) **Corectitudine**, când tuturor candidaților li se oferă șanse egale și îi plasează în condiții egale, fără a defavoriza sau avantaja pe unii sau pe alții, iar criteriile de bază sunt clare și cunoscute de toți candidații.

2) **Credibilitate**, când evaluarea folosește metode care conduc cu consecvență la aceeași decizie privind competențele evaluate, iar evaluatorii demonstrează competențe de evaluare.

3) **Flexibilitate**, când evaluatorii dovedesc capacitatea de adaptare a procesului de evaluare la varietatea contextelor în care se desfășoară.

4) **Validitate**, când metodele de evaluare conduc la producerea de informații relevante în raport cu ceea ce se urmărește în evaluare. Aceasta presupune că evaluatorii știu ce anume evaluează (evaluarea este proiectată și realizată pe baza unor criterii sau pe baza rezultatelor învățării stabilite în prealabil) și că dovezile colectate sunt rezultatul îndeplinirii unor sarcini relevante pentru ceea ce se evaluează.

Produsele pentru măsurarea competenței sunt structurate în două **categorii**: (a) atitudinal-valorice (cultura comportamentală, experiența auditivă elementară, activism, participativitate, interes pentru muzică etc.) și (b) descriptive (răspuns oral/scriș, eseu structurat, comentariu muzical, repertoriul musical etc.).

Rezultatele școlare obținute la finele procesului educațional indică/ stabilesc gradul de formare a culturii muzicale a elevilor. În acest context, raportul dintre experiența muzicală și competența muzicală devine una din exigențe în realizarea *Curriculumului de educație muzicală*.

În *Curriculumul de educație muzicală* metodele intuitiv-indirecte nu sânt indicate ca strict complementare, deoarece domeniul afectiv este determinant în formarea culturii muzicale. La Educația muzicală, prin metodele tradiționale – *obiectiv-directe* – sunt evaluate **competențele muzicale** (*cunoștințele muzicale, cunoștințele despre muzică, aptitudinile de interpretare, de audiție* etc.), iar prin metodele *intuitiv-indirecte*, numite și *metode alternative / complementare*, poate fi evaluată **experiența muzicală** a elevilor (*trăirea afectivă, atitudinile, gustul artistic, aprecierile* etc.).

Pentru organizarea evaluării rezultatelor școlare la lecțiile de educație muzicală se recomandă implementarea Metodologiei de Evaluare criteriale prin descriptori (implementat în clasele primare), care din anul de studii 2018-2019 se va implementa în clasa a V-a.

În contextul Codului Educației al Republicii Moldova [1], evaluarea criterială prin descriptori constituie un sistem de eficientizare permanentă și diferențiată a învățării, predării și evaluării prin introducerea criteriilor și descriptorilor, **fără acordarea notelor**. Probele de evaluare sumativă pot fi realizate prin diverse metode și forme de organizare: individuale și de grup, pe baza de instrumente diferite (teste docimologice, probe scrise/practice, proiecte de

grup etc.) în funcție de specificul disciplinei, al clasei de elevi și de alți factori de impact.

În conformitate cu definiția dată descriptorilor în Codul Educației, aceștia permit acordarea de calificative: foarte bine, bine, suficient.

În clasa a V-a, **se vor atribui calificative doar la evaluările sumative** la sfârșit de modul (sau unități secvențiale de conținut) și la final de an școlar. Scopul Vom opta în vederea asigurării continuității în implementarea evaluării criteriale prin descriptorii (ECD) în învățământul primar și gimnazial, prin listarea produselor școlare evaluabile în fiecare unitate de învățare.

Documentul definitivat va fi publicat pe site-ul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării și distribuit Organelor locale de specialitate în domeniul învățământului, în vederea organizării sesiunilor de informare și asigurării monitorizării punerii în aplicare a prevederilor acestuia.

VI. Sugestii privind formarea și dezvoltarea la elevi a competențelor digitale în cadrul orelor de educația muzicală.

Competența digitală se bazează pe abilitățile fundamentale: de a folosi computerele pentru obținerea, copierea, evaluarea, stocarea, producerea, prezentarea și transmiterea de informații; de a participa și comunica în cadrul unor echipe de lucru prin intermediul Internetului sau cu alte tehnologii disponibile.

Competența digitală este considerată ca parte centrală a dezvoltării curriculum-ului școlar. Există diferite dimensiuni ale competenței propriu-zise, precum și anumite extinderi în alte competențe – cheie și competențe generale. Prin natura sa, competența digitală este interdisciplinară și totodată transdisciplinară, oferind posibilități de concretizare a tuturor disciplinelor școlare.

Integrarea tehnologiei în curriculum-ul artistic reprezintă o extensie firească a așteptărilor de învățare asociate cu fiecare formă de artă. Cel mai evident exemplu este utilizarea tehnologiilor multimedia, care implică în primul rând procesul de rezolvare a problemelor artistice prin aplicarea de diverse tehnologii, cum ar fi fotografierea video și fotografiile, sunetul, înregistrarea și tehnologiile digitale. Utilizarea tehnologiilor informatice - ca instrument compozițional, site-uri internet; camere digitale; Notare, secvențiere și software de însoțire; software pentru Animație, editare imagine / video și design grafic.

Programele de calculator pot ajuta elevii să colecteze, să organizeze și să sorteze datele pe care le adună și să scrie, să editeze și să prezinte rapoarte. TIC pot fi, de asemenea, utilizate pentru conectarea elevilor la comunitatea globală în clasa locală.

O educație în domeniul artelor poate implica elevii în utilizarea unei game largi de tehnologii, inclusiv artistice, prin care se poate obține expresie. Spre exemplu, elevii care lucrează individual sau în grupuri, pot utiliza tehnologia informatică și / sau site-uri internet pentru a avea acces la muzee, arhive din în întreaga lume. Elevii pot folosi, de asemenea, camere digitale și proiectoare pentru

a proiecta și prezenta lucrări multimedia, precum și pentru a înregistra procesul de creare a proiecte lor de artă. Deși Internetul este un instrument puternic de învățare, toți elevii trebuie să fie conștienți de aspecte legate de intimitate, siguranță și utilizare responsabilă, precum și de modalitățile prin care Internetul poate fi utilizat.

Instrumentele TIC sunt, de asemenea, utile și pentru profesori în practica lor de predare, atât pentru instruirea de clasă cât și pentru proiectarea unităților de curriculum care conțin abordări variate de învățare, asigurând răspunsul la diversele nevoi ale elevilor la clasă.

VI I. Instrucțiunea privind managementul temelor pentru acasă, în învățământul primar, gimnazial și liceal.

Prezentul document a fost aprobat prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1249 din 22.08.2018, stabilește aspecte importante privind temele pentru acasă:

- *Rolul temelor pentru acasă în realizarea finalităților educaționale;*
- *Recomandări metodologice privind managementul temelor pentru acasă;*
- *Timpul estimativ alocat efectuării acestora de către elevi;*
- *Specificul temelor pentru acasă.*

Temele pentru acasă din cadrul ariilor curriculare *Arte, Tehnologii și Sport* contribuie la dezvoltarea multilaterală a elevului, a capacității de receptare a valorilor artistico-estetice, orientând elevul spre interacțiunea cu Frumosul din viață și opera de artă, precum și de a duce un mod sănătos de viață.

Realizarea, în calitate de temă pentru acasă, a unor sarcini complexe: *lucrare practică, expoziții, portofoliu, referate* va fi eșalonată în timp, pe parcursul semestrelor, prin corelarea activităților realizate în clasă (ghidat) și *acasă (lucru individual)*.

Atenționăm despre faptul că:

- în ciclul gimnazial, în clasa a V-a, în primele două săptămâni de studiu nu se dau teme pentru acasă;
- în perioada de vacanță, după probele de evaluare sumativă și în zilele de activități transdisciplinare, nu se vor da teme pentru acasă.
- nu se admite utilizarea temelor pentru acasă ca instrument de pedeapsă: teme cu volum mare și grad înalt de complexitate, exerciții repetitive, teme necunoscute și neexersate în clasă.

Tipologia sarcinilor pentru temele de acasă

- teme pentru acasă cu scop de *valorificare a cunoștințelor;*
- teme pentru acasă cu scop de *formare/dezvoltare a competențelor;*
- teme pentru acasă de creare a *dexterităților și atitudinilor artistice.*

- temele pentru acasă la disciplinele din aria curriculară Arte pot fi realizate inclusiv în formă *scrisă, orală și practică*.

VIII. Asigurarea managementul și activitatea secțiilor metodologice

Pentru *activitatea secțiilor metodologice a profesorilor de educație muzicală* dintr-un raion/ municipiu, se recomandă următoarele teme pentru seminare și laboratoare de bune practici:

- Competențele specifice educației muzicale în învățământul primar.
- Impactul principiului modular în organizarea și implementarea curriculumului dezvoltat în clasele primare;
- Sistemele de unități de competențe sintetizate la finele fiecărei clase primare ca busolă în organizarea evaluării;
- Activitățile de învățare și produsele școlare specifice educației muzicale.
- Tehnologii de lucru cu manualul școlar la lecția de educație muzicală;
- Tehnologii de cunoaștere a muzicii la lecție (în cadrul activității de audiere / interpretare muzicală, / creației muzicală elementară / analiză=caracterizare a muzicii).
- Repertoriul muzical ca mijloc de cunoaștere și edificare spirituală (criterii de selectare, tehnologii didactice specifice, modalități de analiză/caracterizare etc.).
- Tehnologia elaborării proiectului didactic pentru lecția de educație muzicală.
- Metode și tehnici de aplicare a criteriilor și descriptorilor de evaluare a produselor școlare la lecția de Educație muzicală.
- Proiectarea educației muzicale în activitatea educativă extracurriculară.
- Teme pe acasă la educația muzicală.
- Intra-, inter- și transdisciplinaritatea în contexte autentice de educație muzicală.
- Abordarea transdisciplinară a curriculumului în activitatea didactică la clasă.

Tema de cercetare și aplicare propusă pentru anul școlar 2018-2019 „**Implementarea curriculumului dezvoltat . Realizări și perspective**”.

Responsabilii la disciplină din cadrul OLSDI vor solicita managerilor de instituții și șefilor Comisiilor metodice să proiecteze și să desfășoare, în mod obligatoriu, activități (seminare, traininguri, controale tematice etc.) care vor fi orientate spre creșterea calității procesului educațional la educația muzicală și spre conștientizarea valorilor culturale și valorificarea potențialului creativ al fiecărui elev.

IX. Asigurarea didactică:

Cla sa	Denumirea manualului, ghidului, creștomației de note, alte surse bibliografice și materiale	Anul ediției
I	1. Корой Е., Стынгэ А.. <i>Музыка. I Класс. Нотная Хрестоматия.</i> Кишинэу: Картиер	1999
	2. Morari M., Gagim I., <i>Educație muzicală. Manual pentru clasa I.</i> Chișinău: Știința	2014

	3. Morari M., Gagim I., <i>Educație muzicală. Ghidul profesorului</i> . Chișinău: Știința	2014
II	1. Morari, M., Borș, A., Coroi, E. <i>Educație muzicală. Clasa a II-a</i> (manual). – Chișinău: Știința.	2018
	2. Морарь, М., Борш, А., Корой, Е. <i>Музыкальное воспитание. Учебник для 2 класса</i> . – Кишинев: Știința.	2018
	3. Morari, M., Borș, A. <i>Educație muzicală. Clasa a II-a. Ghidul învățătorului</i> . – Chișinău: Știința.	2015
	4. Морарь, М., Борш, А., <i>Музыкальное воспитание. Пособие для учителя</i> . – Кишинев: Știința.	2011
III	1. Морарь, М., Борș, А., <i>Educație muzicală. Clasa a III-a</i> (manual). – Chișinău: Știința.	2016
	2. Морарь, М., Борш, А., Корой, Е. <i>Музыкальное воспитание. Учебник для 3-го класса</i> . - Кишинев: Știința.	2016
	3. Morari, M., Borș, A. <i>Educație muzicală. Clasa a II-a. Ghidul învățătorului</i> . – Chișinău: Știința.	2012
	4. Морарь, М., Борш, А., <i>Музыкальное воспитание: 3 класс. Пособие для учителя</i> . – Кишинев: Știința.	2012
IV	1. Croitoru, S., Gagim, I. <i>Educație muzicală. Clasa a IV-a</i> (manual). – Chișinău: Știința.	2017
	2. Борш, А., Кроитору, С., Корой, Е. <i>Музыкальное воспитание. 4 класс</i> . Кишинев: Știința.	2017
V	1. Borș, A., Coroi, E. <i>Educație muzicală. Clasa a V-a</i> (manual). – Chișinău: Știința	2016
	2. Borș, A., Coroi, E. Stângă, A. <i>Educație muzicală. Clasa a V-a. Ghidul profesorului</i> . Ed. Știința A. Борш, Е. Корой. <i>Музыкальное воспитание 5 класс</i> . – Chișinău: Știința	2010
	3. А. Борш, Е. Корой, <i>Музыкальное воспитание. Учебник для 5 класса</i> . Ed. Știința	2016
	4. А. Борш, Е. Корой, А. Стынгэ. <i>Музыкальное воспитание 5 класс. Пособие для учителя</i> . Ed. Știința	2010
VI	1. Borș, A., Coroi, E. <i>Educație muzicală. Clasa a VI-a</i> (manual). Ed. Știința	2017
	2. Borș, A., Coroi, E., Stângă, A. <i>Educație muzicală. Ghidul profesorului. Clasa a VI-a</i> . Ed. Știința	2011
	3. Борш, А., Корой, Е. <i>Музыкальное воспитание. Учебник для 6 класса</i> . Ed. Știința	2017
	4. Борш, А., Корой, Е., Стынгэ, А. <i>Музыкальное воспитание. Пособие для учителя</i> . Ed. Știința	2011
VII - VII I	1. Gagim, I., Borș, A., Морарь, М., Coroi, E. <i>Educație muzicală, manual pentru clasa a VII-a - a VIII-a</i> , Ed. Știința	2012
	2. Gagim, I., Borș, A., Coroi, E., Stângă, A. <i>Educație muzicală, cl. a VII-a - a VIII-a, Ghidul profesorului</i> . Ed. Știința	2007
	3. Гажим, И. Борш, А., Морарь, М., Корой, Е. <i>Музыкальное воспитание. Учебник для 7-8 класса</i> . Ed. Știința	2012
	4. Гажим, И., Борш, А., Корой, Е., Стынгэ А. <i>Музыкальное воспитание 7-8 класс. Пособие для учителя</i> . Ed. Știința	2007

Bibliografie recomandată:

1. Bularga T., *Psihopedagogia interesului pentru muzică*. Chișinău, 2008.
2. Chiriac, T., Rusnac, C., Gagim, I., et. al. *Conceptia educației muzicale în învățământul preuniversitar. Valențele reformei învățământului, Partea a IV-a, Chișinău, 1992, p. 42-49*

3. Coroi E., Bejenaru S. *Educația muzicală. Crestomație pentru învățământul preșcolar*. Chișinău: Univers pedagogic, 2004.
4. Cosumov, M., Gagim, I. *Educația muzicală permanentă*. Studiu monografic. Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți. – Chișinău: Pontos, 2016.
5. Cotovițaia D., Morari M. *Standarde de eficiență a învățării la Educația muzicală*. În: Standarde de eficiență a învățării/Ministerul Educației al RM. Chișinău: Lyceum, 2012. - p.2019-227
6. Crișciuc V., Tetelea M., *Strategii de predare-formare a cunoștințelor muzicale la elevi*. Ghid metodologic pentru profesori și studenți. – Bălți: Presa universitară bălțeană, 2015.
7. Crișciuc, V., Gagim I. *Teoria și metodologia predării cunoștințelor muzicale*. Studiu monografic. Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți. – Chișinău: Pontos, 2016.
8. *Curriculum pentru disciplina Educație muzicală. Clasele V- VIII*/Morari M., Stîngă A./ Chișinău, 2010.
9. Dolgoșev Maria; Marinescu Elisabeta, *Metodica educației muzicale în grădinița de copii*. București, Editura Aramis, 2004.
10. *Educație artistică în preșcolaritate: Ghid teoretico-metodologic*. /M. Morari, V. Pâslaru, L. Alekseeva [et al.]; coord.: Marina Morari, Vladimir Pâslaru; Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți. – Chișinău: Pontos, 2016.
11. Florea A. *Educație muzicală – teorie și solfegii aplicative*. Timișoara, Editura Universității de Vest, 2006.
12. Florea A., *Metodica educației muzicale în grădiniță și în învățământul primar*. Timișoara, Editura Eurostampa, 2006.
13. Gagim I., Cosumov M., *Tehnologii de elaborare a temelor pe acasă la educația muzicală*. Ghid pentru profesori și studenți. –Bălți: Presa universitară bălțeană, 2015.
14. Gagim I., *Muzica și filosofia*. Chișinău : Știința, 2009.
15. Gagim, I. *Studii de filozofia educației*. Editura Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2017.
16. Gagim, I. *Studii de muzicologie*. Tipografia: Indigou Color, Bălți, 2017.
17. Gagim, I. *Transfigurarea muzicală a poeziei în creația vocală*. Tipografia: Indigou Color, Bălți, 2017.
18. Gagim, I., *Dicționar de muzică*. Chișinău: Știința, 2008.
19. Gagim, I., *Dimensiunea psihologică a muzicii*. Iași: Timpul, 2003.
20. Gagim, I., *Știința și arta educației muzicale*. Chișinău: ARC, 1996.
21. Ionescu-Motora A., *Cântece și jocuri muzicale pentru preșcolari*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1980.
22. Lupu J., Stăneci M. *Jocuri muzicale pentru copii mari și mici*. București, Editura Sigma Primex, 1999.
23. Morari M. *Valorile educației artistice din perspectiva modernizării învățământului general*. În: Dimensiuni ale educației artistice. Vol. IX. Coord. E.M. Pașca. Universitatea de Arte „George Enescu” Iași. - Iași: Editura Artes, 2013, p.7-20
24. Morari M., Stîngă A. *Ghid de implementare a curriculumului modernizat pentru învățământul primar/gimnazial*. Chișinău: Lyceum, 2011.
25. Morari, M. *Reflexiunea artistică ca element al culturii muzicale a elevilor*. În: Didactica Pro// Revistă de teorie și practică educațională. Nr/ 1 (83), februarie 2014. – Chișinău: Centrul Educațional Pro Didactica, 2014. P. 15-19
26. Morari, M., *Conceptul de cultură muzicală în context curricular*. În : Didactica Pro, № 3 (25). Chișinău, 2004, p. 25 – 28.
27. Morari, M., *Dicționar de forme și genuri muzicale*. Chișinău: Epigraf, 1998.
28. Morari, M., *Elemente de limbaj muzical*. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2008.

29. Morari, M., *Metode de evaluare la Educația muzicală*, Univers pedagogic, № 4. Chișinău, 2004, pag. 52 -59
30. Vacarciuc M., *Dezvoltarea spirituală a micului școlar prim muzică și cânt*. Chișinău, 2002.
31. Vacarciuc M., *Didactica educației muzicale*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2015.

Daniela Cotovițaia, consultant principal, Direcția Învățământ general,
Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
Marina Morari, doctor în științe pedagogice,
conferențiar universitar,
Universitatea de Stat „A. Russo” din mun. Bălți.